

امام باقر جامعه را از انحطاط فکری نجات داد/احیای مرجعیت علمی امام

امام باقر(ع) و امام صادق(ع) با ایجاد پایگاه مرجعیت علمی در جهان اسلام، نه تنها شیعیان را ارتقا فکری دادند که حتی اهل سنت را از افتادن در ورطه انحطاط فکری نجات دادند.

امام باقر(ع) و امام صادق(ع) با ایجاد پایگاه مرجعیت علمی در جهان اسلام، نه تنها شیعیان را ارتقا فکری دادند که حتی اهل سنت را از افتادن در ورطه انحطاط فکری نجات دادند.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه: هفتم ذی الحجه سالروز شهادت امام باقر(ع) است که در این مجال نگاهی کوتاه به زندگی این امام بزرگوار خواهیم داشت.

یکی از مسائلی که در دوران امام باقر اهمیت می یابد و آن حضرت درصدد رفع آن است، فرقه و ساز، ایجاد بدعت، راه و اندازی نهضت ترجمه و پدیدآوردن جریان و های انحرافی است که آن حضرت با ایجاد نهضت علمی در پی رفع این انحطاط در جهان اسلام است.

ایجاد پایگاه مرجعیت علمی در جهان اسلام توسط امام باقر(ع)

آیت الله میرباقری در مورد فعالیت های امام باقر و امام صادق و نقش آن حضرات در احیای مرجعیت امام معصوم در جامعه گفت: امام باقر(ع) و امام صادق(ع) جایگاه مرجعیت علمی امام معصوم را در جامعه اسلامی احیاء کردند و معادله مراجعه مردم برای حل و فصل مسائل فقهی را تغییر دادند. پیش و تر، جامعه شیعه مسائل فقهی و اش را از اهل سنت اخذ می و کرد، اما در این دوره با احیاء مرجعیت علمی امام معصوم، کار به جایی رسید که بزرگان هر چهار مذهب اهل سنت، در مکتب تدریس امام صادق(ع) حضور پیدا می و کردند و از شاگردان آن حضرت به شمار می و آمدند.

وی ادامه داد: اگر تابعی صورت بگیرد که ببینیم فقه اهل سنت بعد از امام صادق(ع) چقدر قوی و تر از پیش شده، کلام و عرفان اهل سنت چقدر قدرت پیدا کرده، آن و گاه مشخص می و شود که این امام بزرگوار چگونه عمل کردند تا جهان اسلام را از پرتگاه خطرناکی که پیش آمده بود، حفظ کنند.

وی افزود: این کار، تحقیق چندان پیچیده و سنگینی هم نمی و خواهد؛ آدم با ورق زدن کتاب توحید صدوق و مرور سوال و های که به امام باقر(ع) و امام صادق(ع) ارجاع داده می و شد، می و تواند متوجه شود که کار مسلمان و ها به جایی رسیده بود که درباره توحید و معرفت خداوند متعال، حرف و های بدتر از یهود می زدند!

این کارشناس دینی معتقد است: این انحطاط، تصادفی نیست! فرقه و ساز، ایجاد بدعت، راه و اندازی نهضت ترجمه و پدیدآوردن جریان و های انحرافی، همه و همه، کارهای مدیریت شده و توأم با برنامه و ریزی و ای بوده است که دستگاه نفاق، با دوراندیشی و نگاه تاریخی، آن را راه انداخته تا اسلام و معنویت حاصل از آن را سرنگون کند.

وی اظهار داشت: در چنین وضعیتی بود که امام باقر(ع) و امام صادق(ع) با ایجاد پایگاه مرجعیت علمی در جهان اسلام، نه تنها شیعیان را ارتقای فکری دادند که حتی اهل سنت را از افتادن در ورطه انحطاط فکری نجات دادند و چارچوب و های مقننی را بنا گذاشتند. ایشان ضمن اتخاذ تدابیر بلند، با تربیت شاگردان فقهی در بدنه اهل سنت، در برابر پدید آمدن انحراف و های خطرناک و تر که می و توانست به فروپاشی جامعه اسلامی منتهی شود و نام اسلام و مسلمانی را یک سره در تاریخ به فراموشی بسپارد، ایستادند.

وحدت گرایی و تقویت کیان سیاسی اسلام در مقابل بیگانگان

از طرف دیگر دغدغه مندی امام باقر(ع) و ائمه معصومین علیهم السلام همچون جد بزرگوارشان نبی مکرم اسلام(ص) در ایجاد وحدت، الفت، اخوت و اجتناب از تشتت و اختلاف و تفرقه در جامعه اسلامی به شدت مشهود است، البته مسیر وحدت طلبی به گونه ای است که به تقویت و پذیرش نظام حکومت اموی و عباسی که با فرصت طلبی به قدرت رسیده

بودند نیانجامد، بلکه رویکرد کلی وحدت طلبی آن حضرت در راستای حفظ کیان سیاسی اسلام و مقابله با بیگانگان قابل تعریف است.

لذا امام محمد باقر(ع) ، عمر بن عبدالعزیز خلیفه اموی را نصیحت می کرد و این خلیفه نیز گاهی از امام مشورت می خواست یا اهتمام و تأکید آن حضرت به ضرب سکه اسلامی که در راستای جلوگیری از سوء استفاده دولت روم در زمان عبدالملک صورت پذیرفت، خود موید این ادعاست.

حجت الاسلام محمد حسین مختاری؛ رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی در این باره می گوید: آن حضرت در تبیین حقایق دینی و جلوگیری از انحراف و بدعت های زیان بار که رسالت اصلی هر مسلمانی به شمار می آید، هرگز شانه خالی نکرد؛ بلکه در مناسبت های مختلف مذهبی همچون حج، پرداخت زکات و دیگر برنامه های صحیح اسلامی همچون نماز جمعه و جماعت که رویکردهای مطلوب اجتماعی در آن دنبال می شد شرکت می نمود و دیگران را نیز به مشارکت در آن فرا می خواند؛ زیرا اقامه نماز جمعه و عیدین از جمله باشکوه ترین جلوه های وحدت گرایی امت اسلامی است؛ در این زمینه امام باقر (ع) به یکی از اصحابش فرمود: آیا کسی مثل تو باید بمیرد و در فریضه ای شرکت نکرده باشد؟ وقتی صحابی از ایشان می پرسد که چه کنم؟ امام(ع) می فرماید: در نماز جمعه شرکت کن. آن حضرت در فرازی دیگر می فرماید: «هرکس به طور پی در پی در سه نماز جمعه شرکت نکند، خداوند بر دلش مهر قساوت می زند»؛

تأکید بر هدایت پذیری جامعه از طریق سلوک اجتماعی و اخلاقی

وی معتقد است: تأکید بر هدایت پذیری جامعه از طریق سلوک اجتماعی و اخلاقی که با محوریت تربیت پیروان و نیز جلوگیری از انحرافات فکری و رفتاری عموم مسلمین صورت می گیرد از جمله خطوط اصلی سیره وحدت بخش امام باقر (ع) به شمار می آید، بدین نحو که اجرای سیاست مبارزه منفی با حاکمان غاصب و توجه ائمه به عموم مسلمین و پیروان خود و الزام آنان به اتخاذ این رویکرد به جای قیام مسلحانه به خوبی مشهود است؛ در این بین سیره تربیتی امام باقر(ع) در تبیین معارف شیعی به نحو احسن مورد توجه قرار گرفته است. اینگونه است که بیشترین روایات مربوط به «تقیه»؛ از طریق آن حضرت روایت شده است که این استراتژی هوشمندانه در مواجهه با جریانات سیاسی آن عصر و زمانه، تقویت و تثبیت موقعیت آن امام و اصحاب و یارانش را فراهم نمود که در نهایت علیرغم فقدان دسترسی به قدرت سیاسی در پیاده سازی اهداف دینی و ترویج فرهنگ اسلامی، در دراز مدت موجبات بسط و گسترش اندیشه اسلام ناب در جوامع اسلامی را مهیا کرد.

مختاری می گوید: گفتنی است تقسیم بندی عموم مردم به دسته ها و سلاقی مختلف با قابلیت های گوناگون و تفاوت درجات ایمان و بصیرت در تبیین معارف دینی از جمله رویکردهای مهم وحدت آفرین امام باقر(ع) محسوب می شود که همزیستی مسالمت آمیز مسلمانان را علیرغم تنوع افکار و سلاقی پدید آورد. این مولفه مهم راهبردی با طرح مشترکات مذهبی و اصول اخلاقی توانست از تفرقه گرایی در جهان اسلام بکاهد و در نهایت به تضارب آرا و رشد و تعالی فکری مسلمانان و پویایی وحدت امت اسلامی منتهی شود.

وی ادامه می دهد: در این زمینه زراره می گوید: خدمت آن حضرت رسیدم و عرض کردم: «ما افراد را با شاقول اندازه می گیریم؛ هرکس مانند ما شیعه باشد ، خواه از اولاد علی(ع) و خواه از غیر آنها، با او پیوند دوستی(به عنوان یک مسلمان و اهل نجات) برقرار می کنیم، و هر کس با عقیده ما مخالف باشد، ما از او(به عنوان یک گمراه و اهل هلاک) تبری می جویم»؛ لیکن امام(ع) فرمود: سخن خدا از سخن تو راست تر است؟! اگر آنچه تو می گویی درست باشد، پس سخن خدا چه می شود ، آنجا که می فرماید: «الا المستضعفین من الرجال و النساء و الولدان لا یستطیعون حيلة و لا یهدتدون سبیلا»؛ مگر آن دسته از مردان و زنان و کودکانی که به راستی تحت فشار قرار گرفته اند، نه چاره ای دارند و نه راهی (برای نجات از آن محیط آلوده) می یابند»؛ پس «المرجون لامر الله»؛ گروهی دیگر واگذار به فرمان خدا شده اند»؛ چه شد؟ «و المؤمنة قلوبهم»؛ و کسانی که دلشان به دست آورده می شود»؛ چه کسانی هستند و کجایند؟

حجت الاسلام مختاری بر این باور است: نباید فراموش کرد توجه فراوان امام باقر(ع) به اخوت دینی و ارائه راهکارهای کلیدی در تحقق همزیستی اجتماعی مسلمانان و پیروان مذاهب، آموزه هایی ارزشمند هم چون مدارا، اخوت، معاشرت نیکو با مخالفان، حسن خلق، چشم پوشی از عیوب دیگران، خیر خواهی و اهتمام به امور مسلمانان را در منظومه تقریبی و وحدتی آن حضرت متبلور ساخته است.

امامی که حجاب جهالت را کنار می زند

از سوی دیگر در روایات ما نیز تعبیرهایی در مورد امام باقر آمده است که جایگاه علمی ایشان را نشان می دهد. مثلا پیامبر در مورد آن حضرت می فرماید که این امام حجاب جهالت را کنار می زند.

آیت الله صدیقی در مورد ویژگی های امام باقر(ع) اظهار می دارد: یکی از ویژگی های محمد باقر(ع) این است که هم اسمش را و هم لقبش را پیغمبر عنوان کرده است و به مردم معرفی کرده است، نشان دارش کرده است، مبلغش بوده است، مروجش بوده است. هنوز متولد نشده بود، به جابر بن عبدالله انصاری فرمود: عمر تو طولانی می ‍ شود، این قدر می ‍ مانی تا یکی از فرزندان من که هم نامش نام من است و هم قیافه اش، شمایلش، سیمایش، هیكلش، شباهتش آینه ی من است. اسمش و رسمش با من تطبیق می ‍ کند. نسخه برابر اصل است. او را ببینی گویا داری من را می بینی، هیچ کم ندارد. هم از نظر زیبایی، هم از نظر کمالات، هم از نظر اسم، هم از نظر مشخصات؛ آینه ی تمام نمای جمال خدا و جلال خداست که پیغمبر هم جمال الله است و هم جلال الله است. امام باقر(ع) آینه ی تمام نمای جمال و جلال الهی است. هم اسمش اسم پیغمبر، هم شمایلش و ویژگی هایش و جاذبه هایش و همه خصوصیتی که از عالم دلبری می ‍ کند. در حضرت باقر علیه السلام آنچه در پیغمبر هست در وجود امام باقر علیه السلام موج خواهد زد. فرمود: وقتی او را دیدی سلام من را به او برسان!

وی ادامه می دهد: حضرت رسول، خاتم انبیاء، سالار انبیاء، سید کائنات، مأمور ویژه مقرر کرده و پیش بینی فرموده که این زنده بماند که همه سرنوشت ما را ولی خدا در شب قدر امضا می ‍ کند. در زمان پیغمبر مَهر و امضاء به دست خود پیغمبر بود. عمر حضرت جابر بن عبدالله انصاری را امضا کرده تا بماند. مأمور ویژه تبلیغ سلام پیغمبر به امام باقر(ع) باشد.

آیت الله صدیقی می گوید: نکته مهم دیگر این است که حضرت نبی خاتم او را به عنوان کسی که حجاب جهالت را می ‍ تواند کنار بزند و گنج های علم را مثل کشاورزی که زمین را شخم می ‍ زند و برای رویش، گنج های حاصل خیزی را در آنجا می افشاند و قوت مردم را تأمین می ‍ کند؛ معرفی کرده است. امام باقر علیه السلام کشاورز علوم است، زمین های دل را می ‍ شکافد و تخم های دانش را می ‍ پاشد و علوم انبیا را می ‍ شکافد، باز می ‍ کند و در اختیار مردم قرار می ‍ دهد.

وی ادامه می دهد: تمام انبیا، اسرار الهی و علوم غیبی که در اختیار شان بوده است همه را امام باقر سلام الله علیه در وجودشان بود. ایشان مأمور بودند، زمینه می ‍ دیدند که عده زیادی را تحت عنوان علمای حوزه علمیه تربیت کنند و این علوم را به نسل های بعدی انتقال بدهند. امروز ما هرچه داریم از معنویت، از عرفان و معرفت، از کشف و شهود، از جهاد و مبارزه، از شهادت و از خودگذشتگی، از انفاق، احسان، اخلاق و همه فضایل و خوبی هایی که در میان بشر هست؛ همه سر سفره امام باقر و فرزند بزرگوارشان امام صادق(ع) به وجود آمده است.

وی اظهار می دارد: امام ما، امام بنیان گذار نظام ما و رهبر ما، شاگردان مکتب قال الباقر و قال الصادق هستند. این بزرگواران علوم انبیاء را؛ چه آنچه انبیا داشتند همه در خاتمشان جمع بود و آنچه خاتم داشت همه را به ارث به این ‍ ها داده بودند. این ‍ ها بودند که استعداد ها را شکوفا کردند و توانستند علوم ظاهری و باطنی را در میان بشر نهادینه کنند و بیمه شده تحویل نسل های آینده بدهند.